

”Den politiska processen kan fungera bättre”

I en ledare 23/11 kommenterar DN min artikel om experternas roll i politiken på DN Debatt 14/11. Jag diskuterade olika möjligheter att stärka hänsynstagandet till kunskaper och sakargument i politiken. Ett förslag var att man på ytterligare områden skulle kunna delegera till självständiga tjänstemannaorgan att försöka uppnå de av politikerna formulerade målen, på ungefär samma sätt som i fråga om penningpolitiken. Men min huvudslutsats var att detta i de flesta fall inte är möjligt, utan att man också måste få den vanliga politiska processen att fungera bättre. En väg skulle kunna vara obligatoriska utlåtanden från en experttribunal före viktiga ekonomisk-politiska beslut och expertutfrågningar av beslutsfattare.

DN vänder sig mot mitt förslag om att arbetsmarknadspolitik skulle kunna delegeras. Det är möjligt att avståndstagandet beror på olika definitioner av begreppet arbetsmarknadspolitik. Jag menar inte att beslut om till exempel arbetslöshetsförsäkringens utformning, trygghetslagar eller spelreglerna för avtalsförhandlingarna kan delegeras till experter. Dessa beslut har ”sådana fördelningseffekter att rent politiska värderingar blir centrala”. Däremot kan man delegera utformningen av arbetsmarknadspolitik i den snävare betydelsen av vilken mix av Ams-åtgärder som ska väljas (givet vissa övergripande mål och budgetramar). De besluten har mindre av fördelningskaraktär, vilket kan motivera att större vikt läggs vid effektivitetshänsyn.

Som jag framhöll kräver delegering att de politiska organen kan utkräva ansvar i efterhand. Jag har argumenterat för vidgade möjligheter att utkräva sådant ansvar i fråga om penningpolitiken, särskilt vad gäller Europeiska centralbanken, ECB. Här borde DN dela min uppfattning, givet att man tillämpar samma demokratisyn på E(M)U som på Sverige.

DNs slutsats är att experter ”inte utifrån sitt kunnande själva kan avgöra frågorna” utan att detta måste ske i politiken. Vi är eniga om detta. Jag har inte föreslagit att ”experter ska ges makt över politikerna”. Däremot menar jag att politikerna, innan de fattar de slutliga besluten, på ett mer tydligt sätt bör konfronteras med expertbedömningar och

tvingas motivera sig när man avviker från dessa. Sådan offentlighet kan ses som en metod att stärka allmänintresset mot de särintressen som ofta påverkar besluten på ett för väljarna mer dolt sätt.

DN överdriver svårigheterna att utse experter som ska granska politiken. Det amerikanska systemet klarar ju av att utse oberoende domare i högsta domstolen i en politisk process. EU-ländernas regeringar utser ECB:s direktion efter hörande av Europaparlamentet. Det av riksdagen utsedda Riksbanksfullmäktige tillsätter Riksbankens direktion. Det är sannolikt mycket lättare att utse experter som inte ska fatta direkta beslut utan ”bara” granska om politiken stämmer överens med de av politikerna själva formulerade målen. Man bör förstås försöka skapa garantier mot missbruk av utnämningmakten till exempel genom krav på formell kompetens (av samma slag som gäller för bland andra domare och centralbanksledning). Men det centrala är förmodligen själva existensen av organ med ansvar att granska politiken.

Lars Calmfors

Professor